

Porto Alegre III. Irakaspenak

FRANÇOIS HOUTART

*m*unduko Gizarte Foroaren hirugarren topaketek etapa garrantzitsua osatu dute ekitaldi horren historia labur eta bizian. Azken bi bileren artean igarotako aldiak, lurralde mailako foroak eta foro tematikoak indar handiz hedatu ziren. Florentzian, Europako Gizarte Foroan, ia 40.000 lagun bildu ziren hamaika tailer eta mintegitan, eta testuinguru horretan burututako gerraren aurkako ibilaldian milioi erdi lagunetik gora hartu zuten parte. Indian, Hyderabad-en, Asiako Gizarte Foroak 30.000 lagun inguru bildu zituen; eta, gainera, Addis Abeban (Etiopia) Afrikako bigarren Gizarte Foroa antolatu zen, parte-hartze nabarmenarekin hau ere.

Belem-en (Brasil), 2003ko urtarrilean Panamazoniar Foroa antolatu zen. Bertan bildu ziren, Amazonasko auzia aztertzeko, lurralde horri lotutako herrialdeetako pertsonak —Bolivia, Peru, Ekuador, Kolonbia, Venezuela, Guyana eta, jakina, Brasilgoak—, eta herri indigenetako ordezkari ugari ere parte hartu zuten. Herrialde anitzetan ere ari dira prestatzen Nazio, Lurralde edo Udalerri mailako Foroak, eta Florentzian uraren arazoari buruzko Foro bat ere aurreikusten da.

Kontuan hartzen badugu mota honetako lehen bilera 1999an Zurich eta Davosen antolatu zela —kontinente

► **François Houtart** belgikar intelektuala da, MGFko Nazioarteko Kontseiluko kidea eta *Centre Tricontinental*-eko zuzendaria.

bakoitzeko gizarte mugimendu bakarraren parte-hartzearekin eta «Beste Davos bat» izenburuarekin—, aurrerakada ikusgarria izan dela baieztatu genezake. 2003an, Porto Alegren, ia 100.000 lagun bildu dira, 1.700 bilera, mintegi eta hitzaldi inguru antolatu dira, eta bertan lan egin duten 4.000 kazetariak nazioarteko hedabideetan Davoskoa gainditu duen oihartzuna eman diote Porto Alegri.

Munduko Gizarte Foroa Davosekiko guztiz desberdina bilakatu da, eta beheko gizarte zibilak goiko gizarte zibilaren aurrean egiten duen adierazpena agertzen du. Politika neoliberalen gizarte hondamendiak hain dira nabarmenak, ezen sistemari atxikitako hainbat pertsona ere (J. Stiglitz, kasu) aurrera eramaten diren politiken izaera ideologikoa eta ondorio negatiboak salatzen eta erantzuten hasi baitira. Gero eta gizarte talde gehiagok jasaten dituzte politika horiek, eta gero eta mugimendu eta erakunde gehiago biltzen dira Munduko Foroan beren desadostasunak adierazteko, zergatiak aztertzeko eta ordezkotako soluzioak proposatzeko. «Mugimenduen mugimendu» horren funtsezko orientabidea oso argia da: neoliberalismoaren eta kapitalen mundu mailako hegemoniaren aurka borrokatzen direnak bildu nahi dira, fenomeno horien aurrean soluzio berriak bilatzeko asmoz.

Zergatik gertatu da leherketa hori hain urte gutxitan? Jakina, hainbat arrazoi daude. Lehena, neoliberalismoa, 70eko hamarkadatik aurrera, metaketa kapitalistaren fase gisa oztoporik gabe garatu dela; bereziki Berlingo Harresia erori ondoren, kapitalismoaren eta merkatu ekonomiaren edo komertzio librearen leloari bidea ireki baitzitzaion. Merkatu kapitalistaren barnean, ekonomia indartsu eta ekonomia ahulen arteko erlazio gero eta desorekatuagoan islatzen da fase hura; eta herrialde bakoitzaren barnean, erlazio desorekatu hori eragile ekonomiko boteretsuen eta indar murrizak dituzten gainerakoen artean gauzatzen da.

Egungo globalizazio prozesuak kapitalaren esplotazioa herritarren baitako gero eta talde zabalagoetara hedatu du, kapitala/lana erlazioekin zuzenean lotuta zeudenei eragiteaz gain, kapitalaren dominazioaren beste mekanismo batzuekin —monetarioak, finantza mailakoak, fiska-

lak...— erlazionatutako gizarte taldeei ere ukituz. Bestalde, pribatizazioen ondorioz, bizitza kolektiboko eta zerbitzu publikoetako gero eta sektore gehiago merkantzia bilakatzeko dira, eta, hori dela eta, talderik txiroenek horietara heltzeko aukera guztiak galtzen dituzte. Kapitalaren nagusigoa aurretiko gizarte hitzarmenetako eragileen —lana eta Estatua— aurkako eraso bikoitz batez lagunduta aritu da. Halakoxeak izan dira emaitzak, kaltetuak gero eta gehiago baitira: emakumeak, herri indigenak, nekazari txikiak, hiritako txiroak...

Gizarte Foroekin gertatzen ari dena bi gertakari motaren ondorioa da. Batetik, gizarte mugimenduak eta erakunde progresistak bat etorri dira 1999ko hasierako «Beste Davos bat» hartatik aurrera, eta bat-etortze hori biziki hedatu da brasildar ekimenari esker. Bestetik, nazioarteko erabakien aurkako hainbat protestaldi egin dira: 1999ko amaieran Seattlen MMEren aurkako protestak, Washingtonen Munduko Bankuaren eta NDFren aurkakoak, Göteborgen Europako Goi Bileraren aurkakoak, Genoan G8ren aurkakoak... Gero eta suntsitzaileagoa den sistema baten aurkako protesten bat-egiteak eta etsai komun baten aurkako eta alternatiben bilaketarako konbergentziak elikatu dute, hain zuzen, mugimendu hori. Kapitalismoaren espiritu triunfalista 80ko hamarkadaren amaieran agortu zen, eta ondorengo erresistentzia-olatuak sistemaren krisiarekin egin zuen bat —ez soilik finantza krisia, baita ekoizpen sistemarena eta bere funtzionamendu-arau etikoena ere—.

Munduko Gizarte Foroaren 2003ko bileran talde eta erakunde berriak aurkeztu dira, bereziki, Eliza Kristauetako hainbat erakunde: Nazioarteko Caritas, Elizen Kontseilu Ekumenikoa... Langile sindikatuak ere indar handiagoz agertu dira, bereziki nazioarteko konfederazio nagusiak, guztien artean mintegi bat antolatu baitzuten Foroaren baitan. Jakina, zenbaiten ustez hedapen horrek protestaren indar erradikala ahultzea eta mugimendua zentzuzko erreformismo bilakatzea ekar dezake. Objekzioak badu funtsik, tamaina handitzean gero eta jende gehiago ados jartzeko kontraesanaren arriskua sortzen baita. Haatik, Foroa mugimendu eta erakundeen bat-etortzea denez eta ez

kupulazko egitura bat, ez da ezinbestekoa kontsigna, agiri eta ondorioei buruzko akordioak lortzea. Oinarrizko agiriarekin ados egotearekin nahikoa da. Bere baitan hainbat korrante egon daitezke batera, eta analisi eta ekintza-proposamenetan erradikalenak diren taldeek badute agertze-ko aukera; adibidez, Gizarte Mugimenduen Taldeak beti egiten du ekintza-proposamenak dituen agiri bat.

Munduko Gizarte Foroaren existentzia bera gertakari politiko bat da. Inork ezin du ez ikusiarena egin. Alderdi politiko askok bidaltzen dituzte kideak eta buruzagiak ekitaldi horretara, nahiz eta ezin duten prozesuan ofizialki parte hartu. 2002an, Foroaren eta alderdi politikoen arteko erlazioen auzia asko eztabaidatu zen. Urtean zehar hainbat aldiz jorratu zen arazo hau Nazioarteko Kontseiluan. Hauxe zen auzia: nola ziurtatu Foroan gizarte mugimenduen eta erakunde progresisten bat-etortzea alderdien zamarenean erori gabe, eta nola ziurtatu, aldi berean, bertan adierazitako kritiken eta proposamenen eraginkortasun politikoa? Nazioarteko Kontseiluan landu zen auzi hori, Bartzelonan, 2002an Bangkok, eta 2003an Porto Alegren.

Bi ekintza esparruen premia ikusi zen, baina onartuz bakoitzak berezko funtzioak dituela eta ezin direla nahasi. Batetik, mugimenduek eta GKEek ezin dute utzi alderdi politikoen helburuek instrumentaliza ditzaten, eta, bestetik, alderdiek ezin dute utzi GKEek eta zenbait gizarte mugimenduk gizartea despolitizatzen lagundu dezaten. Elkarrenganako aintzatespena da soluzio posible bakarra.

Ikuspuntu praktikoa batetik, elkarrenganako autonomia ahalbidetuko duten zubiak ezarri behar dira, baina, aldi berean, beraien arteko lankidetzak ziurtatu behar da. Era horretan, politikariek banako gisa parte har dezakete Foroetan, Foroek alderdiak gonbida ditzakete mahai-inguruetan gairen bati buruz hitz egitera, eta politikariek testigantza pertsonalak eskaini ditzakete. Alderdi gehienak dituzte oso hurbilekoak zaizkien GKEak, eta erakunde horiek zuzenean esku har dezakete Foroaren eta honen baitako jardueren antolakuntzan.

Izan ere, oraindik asko aurreratu behar bada ere, badi-rudi prozesua bide onetik doala. Horrela, Indian 2004rako

aurreikusitako bilerak eztabaida berriak jorratzeko aukera ematen du. Foroen eraginkortasun politikoarena da arazorik larriena, eta galdera horixe da kanpotik gehien entzuten dena. Pentsa liteke munduko sistema ekonomiko eta politikoaren baitako adimentsuenak bilera hauen biderkaketarekin oso zoriontsu direla, hainbat eta hainbat herri-erakunde pro gresisten denbora, indarra eta bitartekoak xahutzen baitituzte. Zoriontsu izan daitezke ikusten dutenean bilera horiek baketsuak direla, jendeak abestu eta dantzatzen duela, desfilatzen duela... aldi berean mundu kapitalistako buruzagiak beren politika ekonomikoetan eta prestaketa militarretan buru-belarri sartuta dauden bitartean.

Horrela planteatzen da Munduko Gizarte Foroaren eraginaren arazoa. Ezbairik gabe, MGFk kultur aldaketa nabaria ekarri du pentsamendu bakar neoliberalak menperatzen duen mundura. «Bestelako mundu bat posible da» ideiak berak bere bidea egin du mundu mailako kulturari, eta hori lorpen handia da. Nazioarteko Foroaren hirugarren bilera kontzientzia kolektiboaren indartzeak ezaugarritu zuen. Gero eta jende, mugimendu eta erakunde gehiagok uste du arerioa (kapitalismoa, fase neoliberal eta militarizatuan) berbera dela eta, ondorioz, batera egin behar dutela lan.

Haatik, kontzientzia hartzea aldaketarako lehen urratsa den arren, ez da nahikoa. Bat-etortzeen bidezko Foroaren osaketak berak ez du ahalbidetzen helburu komunak eta ekintza orokorrak proposatzeko gai izango den organo erabakitzaile baten sorrera. Hasiera batean, horrek k o n t r a e s a n g a i n d i e z i n a d i r u d i . E t a a r r a z o i o s o z g a l d e t z e n d u j e n d e a k k a n p o t i k : z e r g e r t a t z e n d a F o r o e t a k o b i l e r e n o n d o r e n ? H u r r e n g o h i l a b e t e e t a n j o r r a t u b e h a r r e k o a r a z o a b i o s a g a i k o n t r a e s a n k o r h o r i e i e r a n t z u t e n s a i a t z e a d a . N a z i o a r t e k o K o n t s e i l u a k b e s t e m e k a n i s m o b a t z u k e r e t o p a d i t z a k e .

Etorkizunean, antolakuntza mailako bi arazo nagusi eztabaidatu behar dira. Lehena, Nazioarteko Kontseilua-ren osaketari eta eskumenei buruzkoa. Horrela, hasiera batean Kontseiluak sareez osatuta egon behar duen arren,

errealitatea konplexuagoa da. Izan ere, antolakuntzan zeregin garrantzitsua izan duten erakunde lokal batzuk historikoki present egon dira. Kontseilua latinoamerikarrek eta europarrek osatzen dute nagusiki. Haatik, 2004ko Indiako Foroak asiarren presentzia handiagoa ahalbidetzea espero da. Inoiz ezingo da ordezkartza osoa ezarri, ez baitago horretarako oinarririk. Eta hauxe da eutsi beharreko beste printzipioa: Foroak existitzen denaren adierazpena izan behar du. Hala ere, horrek halako arbitrariotasuna eragiten du ezinbestean, eta ahal den heinean hori mugatzeko bitartekoak topatu behar dira.

Gainera, Kontseiluaren ardurak zehaztu behar dira, baita idazkaritzarekiko harremanak ere. Orain arte, idazkaritzak azken erabakiaren ahalmena izan duenez, idazkaritza teknikoarena baino botere betearazlearen itxura hartu du. Hauxe zen funtzionatzeko modu bakarra, gogoan hartzen badugu idazkaritza Brasilgo zortzi erakunde eta mugimenduk osatzen dutela. Hau guztia aldatuko da, eta 2004rako hainbat asiar erakunde txertatuko dira, aurreko Foroetako esperientzia duten brasildarren laguntzaz.

Azken buruan, hauxe nahi da saihestu: Kontseilua erabakiak monopolizatzen dituen eta GKEen gehiengo boterea duen talde minoritario bat bihurtzea. Zenbaitek, Foroa Hirugarren Internazionalaren antzeko antolakuntza zentral gisakoa bihurtzearen beldur, Kontseiluaren eskumenak ahalik eta gehien murriztu nahi dituzte. Haatik, ziuraski hobe izango da arau batzuk formalizatzea, demokrazia erradikal baten itxurapeko botere bat garatzea baino. Dena dela, uste baino arrakasta handiagoa izan duen mugimendu baten erakundetze prozesuan ohikoak dira arazo hauek guztiak.

Egoera horri atxikitako erronka, hain zuzen, Foroek hartu duten neurria da. Porto Alegren, Foroa 20.000 lagunetik 100.000ra hazi da. Hainbeste parte-hartzaile antolatzea oso zaila da, gauza ez baita futbol partida bateko banakoak kontrolatzea, baizik eta guztiek lana elkarrekin egitea, ideiak eta esperientziak elkartrukatzea eta alternatibak bilatzea. Ondorioz, argi dago erronka latz baten aurrean gaudela. Porto Alegreko azken Munduko Foroan an-

tolakuntza hutsuneak egon dira, ekitaldiaren neurriagatik saihestezinak; areago, kontuan hartzen badugu haren prestaketa Brasilgo hauteskondeekin batera izan dela eta antolakuntzako arduradun batzuk gobernu berrian sartu direla. Hala eta guztiz ere, brasildar idazkaritzak lan azpimarragarria egin du.

Ekitaldi horien topaketa kutsua eraginkortasun politiko biziarekin konbinatu nahi izanez gero, formula aldatu beharko da. Lehenik, Foroak geografikoki eta tematikoki dezentralizatu behar dira, eta hori ari da betetzen. Beharrezkoa izango da, gainera, Foro partikularren eta Munduko Foroaren arteko harremana aztertzea. Izan ere, topaketa burutzeko orain arteko betekizun bakarra oinarrizko agiria onarpena zen. Horrek ongi funtzionatu du eta gizarte mugimendu eta erakunde progresista askotarikoen lurralde mailako bat-etortzeak bizkortu ditu. Haatik, hainbat desadostasun ere sortu dira, bereziki alderdi politikoe-kiko harremanen inguruan.

Neuriaren arazoa ebazteko, Nazioarteko Kontseiluan Munduko Foroa tokian tokiko Foroen eta Foro tematikoen adierazpen bihurtzea planteatu da. Horrela, kopurua murrizteaz gain, guztientzako funtsezkoak diren arazoak —gera, haziak, ura, hezkuntza...— lantzeko lan talde espezifikoak antolatu ahal izango lirarteke. Kontseiluak ez zuen ideia jaso, baina etorkizunerako planteatuta geratu da.

Garrantzitsua da nazioarteko bileren kopurua murriztea, bai antolakuntza eta bai diru arrazoiengatik ere. Ezin izango zaio beti hain erritmo biziari eutsi. Pertsonen indarrak mugatuak dira, eta dirua lortzea gero eta zailagoa izango da. Porto Alegreakoa bezalako Munduko Foro batek 10 milioi dolar eskatzen ditu, eta hori ez da gehiegizkoa beste ekimen batzuekin konparatuz gero; eta, Foroaren eragina ikusiz, merezi zuela baieztatzen badugu. Hala ere, bitartekoak emaitzei egokitu behar zaizkie, eta etorkizunak erakutsiko digu bien arteko erlazioa nola eraiki.

Porto Alegrek Davosen aldean duen indarra bere izaera masiboan datza, eta hori ezin da galtzen utzi. Izan ere, Davosen pertsona gutxi batzuek munduaren etorkizunaz eztabaidatzen dute zirkulu oso itxi batean. Ondorioz, ez

da Gizarte Foroa Davos berri batean bihurtu behar. Mundu mailako topaketak murrizteko premiaren aurrean, urtero munduko herrialde guztietan —egun berean, Davosko bileran zehar— manifestazio bat antolatzea proposatu zen Nazioarteko Kontseiluan, horrela protestaren eta aldarrikapenen izaera masiboa bermatzeko. Proposamen hau onartu zen, eta ideia berriak eskatuko ditu manifestazio horien gaien inguruan. Izan ere, jendea ez da abstrakzioengatik ateratzen, helburu oso jakinengatik baizik. Nazioarteko Kontseiluaren zeregina izango da asmo horrentzat ideiak aurkitzea. Izaera masiboa gordetzeko beste proposamena bi, hiru edo bost urtetik behin mundu mailako bilera bat egitea izan zen; baina oraingoz proposamen hori ez da jaso, eta hurrengo urteotan Munduko Foro berriak antolatzea erabaki da, 2004an Indian eta 2005ean Porto Alegren.

Munduko Foroak aurrera egiteko modua topatu behar du, Woodstock sozial bat edo 1968ko Maiatza bezala ez amaitzeko, hau da, eragin jakin bat izan bai baina ezer erabakigaririk ekarri ez zuen zerbaitetan ez amaitzeko. Sistema kapitalistaren krisia sakona da eta erresistentziak areagotzen ari dira. Ez da denborarik galdu behar. Gizarte mugimendu zahar eta berrien, GKE progresisten, intelektualen eta tokian tokiko gizon eta emakumeen arteko bat-etortzea inoiz baino premiazkoagoa da. Alternatibak bilatzeak, epe labur eta erdiko utopien mailan, neurri zehatzak eragin behar ditu. Hauxe da ehunka milioika gizon-emakumek duten itxaropen bakarra, eta horrek erronka itzela eta balio handiko helburua adierazten du.¶